

BYPLAN NYT 2

7. årgang · April 2009

TEMA | BÆREDYGTIG UDVIKLING - FREMTIDENS PLANLÆGNING

Leder: Udfordringer til planlægningen

side 3

Kort nyt

side 4

Den moderne bæredygtige by

side 6

Den hele by

side 8

Bæredygtighed som løftestang

side 10

Borgmestrene vil gerne udfordres af planlæggerne

side 12

Rigsplanlæggeren

side 14

BYPLAN NYT nr. 2 / 2009 (7. årgang)

Redaktion
Ellen Højgaard Jensen (ansv.)
Marie Horskær Partoft

Redaktionsadresse
Dansk Byplanlaboratorium
Nørregade 36
1165 København K
Tlf.: 33 13 72 81
Fax: 33 14 34 35
Mail: mp@byplanlab.dk

www.byplanlab.dk

Annoncer
mp@byplanlab.dk
Bestilles senest
27. maj 2009

Layout
Bastian Junker

Oplag
3200

Tryk
Handy-Print A/S

ISSN
1602-9038

Nr. 3 i 2009 udkommer i juni
Det har temaet:
Planlægningen og kulturarv

Forsideillustration
Anders Sune Berg

I Valby er dette kunstværk,
der integrerer solceller og
kunst udført af kunstner
Anita Jørgensen netop blevet

afsløret. Projektet er iværksat
i samarbejde mellem Kuben
Management, Cenergia,
Københavns Kommune og
MiljøpunktValby.

Signede artikler står for
forfatterens regning,
usignede for den
ansvarshavende
redaktørs regning

BYEN I LANDSKABET - LANDSKABET I BYEN

En ny bog om nyere dansk urbanisering samt by- og landskabsudvikling. Til geografistuderende, byplanlæggere og andre med interesse for arealudvikling og byplanlægning.

Byen i landskabet - Landskabet i byen

Af Stefan Anderberg, Louise Aner, Hans Thor Andersen, Darrin Bayliss, Anne Gravsholt Busck, Sten Engelstoft, Frank Hansen, Søren Bech Pilegaard Kristensen, Birgitte Mazanti, Lasse Møller-Jensen, Søren Præstholm, Erik Slentø og Lars Winther.

Ca. 272 sider. ISBN: 978-87-7702-551-8.
Pris: 280 kr. Medlemmer af Geograf forbundet og studerende: 224 kr. Udkommer foråret 2009.

Alle priser er ekskl. moms og forsendelse.

Bestil bogen på
www.geografforlaget.dk

FOTO: OLE HJORTH CASPERSEN

INDBYDELSE TIL
KONFERENCE OM
DET ÅBNE LANDS
PLANLÆGNING OG
FORVALTNING

11.-12. JUNI 2009

HOTEL SVENDBORG
OG
VALDEMARS SLOT

ARRANGØRER

- Dansk Byplanlaboratorium
- Skov & Landskab
- Videncenter for planlægning i det åbne land
- Kommunernes Landsforening

Åben land konferencen 2009

Trends og perspektiver for udnyttelse af det åbne land

kommuneplan lokalplan
strategisk miljøvurdering
arealplanlægning bebyggelsesplaner
udstykningsplaner
bevaring bydelsplaner landskabsplaner
byrum, torve og pladser borgerinddragelse

kontakt: Inger ansbjerg, ia@aa-a.dk
europaplads 16, dk 8000 århus c - 70244000 / www.aa-a.dk

Den rumlige dimension har længe haft trange kår i dansk planlægning. Aarhus Arkitekterne har taget udfordringen op og etableret en afdeling for By og Landskab, der skal sikre en tæt dialog mellem formgivning og planlægning. Aarhus Arkitekterne skaber sammenhæng og sikrer bæredygtige løsninger på tværs af hele det arkitektoniske felt.

aarhus
arkitekterne
architects • aa-a.dk

LEDER

Udfordringer til planlægningen

I mere end fire årtier har Niels Østergård i bogstaveligste forstand været med til at forme landet, - og lige så længe har han været en ikke helt almindelig embedsmand. Han er kendt af alle, - ministre, borgmestre, planlæggere - både for sin evne til at sige NEJ, men også for sin evne til at finde løsninger. Den 16. juni bliver han 70, - og så må han stoppe. En epoke i danske planlægning er slut. Byplan Nyt tegner et portræt af Rigsplanlæggeren, som Svend Auken kaldte ham.

Men nye kræfter er klar til at tage over. Et generationsskifte er på vej i den danske byplanlæggerverden. Det er de 6 unge planlæggere fra Albertslund, Fredericia, Hedensted, Ishøj, Rudersdal og Tårnby, som har interviewet deres egne borgmestre, et godt eksempel på. I de seks interviews er to budskaber gennemgående: Planlæggerne skal konkretisere den politiske vision og planlæggerne skal udfordre politikerne.

En vision, der står højt på den politiske dagsorden er visionen om bæredygtige byer.

Miljøministeriet har bl.a. taget et politisk initiativ, der skal danne grundlag for en bred debat om den moderne bæredygtige by.

Byplanlaboratoriet har i sit svar til Ministeren fremført, at der i disse år bliver rykket rundt på Danmarkskortet. Der sker relokalisering af offentlige arbejdspladser (f.eks. vejcentre, miljøcentre, sygehuse, domstole, uddannelsesinstitutioner). Den nye by ser ud til at blive specialiseret i forhold til offentlige arbejdspladser.

Der er behov for en kvalificering af begrebet: Den tætte by. En tæt by er ikke nødvendigvis en bæredygtig by. Der er behov for analyser af tæt bybegrebet i en dansk sammenhæng. En af fordelene ved tætbyen er oplagt en mulighed for at optimere og formindske transporten. Det er vigtigt at arbejde på tværs af ministerier og indtænke trafikken i fremtidens bæredygtige by.

Dansk Byplanlaboratorium vil anbefale, at man som et led i det videre arbejde foretager et servicetjek på den sidste lovændring om Bypolitik. I projekt Fornyelse af planlægningen blev der peget på tre forhold, der trænger sig på, nemlig lavenergibyggeri, lokal håndtering af spildevand samt valg af materialer og forbud mod farlige stoffer. Derfor vil vi pege på behovet for at udpege et antal forsøgskommuner, der kan eksperimentere mere frit med at stille yderligere krav relateret til byøkologi og bæredygtighed i lokalplanerne.

Dansk Byplanlaboratorium ser frem til den bypolitiske redegørelse, debatten og den gensidige erfaringsudveksling om bæredygtige byer. Vi vil gerne udfordres.

Torben Nøhr

Foto: Ane Rottbøll Jørgensen

TEMA || BÆREDYGTIG UDVIKLING - FREMTIDENS PLANLÆGNING

Byplanlægningen står overfor store udfordringer i fremtiden. Vi er nødt til at indtænke bæredygtighed på alle niveauer – fra den enkelte bygning til de store planer, fra den eksisterende by- og boligmasse til fremtidens nye byer. Man kan ikke sætte bæredygtighed på formel – og bæredygtighed er ikke det samme i den tætte by, som det er i det åbne land. Dette temanummer fokuserer på bæredygtighed i byerne. Byplan Nyt ønsker at inspirere til at tænke fremadrettet og bæredygtigt i planlægningen af vores byer.

KORT NYT

AKTUEL PUBLIKATION - BYPLANHÅNDBOGEN

Kommuneplaner og lokalplaner har de fleste hørt om. Men hvordan hænger de sammen med forvaltningsloven og miljøvurderingsloven og 20-25 andre love? Og hvad betyder ekstraheringspligt og plankrav om arkitektonisk kvalitet? Hvornår og til hvad kan dispenseres, og hvilke tidsfrister er der for planer og klager?

Byplanhåndbogen giver en kortfattet oversigt over plansystemet og definitioner og forklaringer på omkring 1100 ord og begreber, der bruges i planlægningen af vore byer og landområder. Samtidigt har den henvisninger til vejledninger og lovparagraffer, så man nemt og hurtigt kan finde frem til de bestemmelser, der er brug for i den konkrete situation.

Håndbogen, der er skrevet af Arne Post, kan købes hos Dansk Byplanlaboratorium. Bestil eller se netudgivelsen på www.byplanlab.dk

DET OFFENTLIGE ANLÆGSARBEJDE SKAL REDDE BYGGEBRANCHEN

Foto: Vibeke Meyling

Krisetider i den danske byggebranche betyder, at der igen er tid til offentligt anlægsarbejde, modsat da der var højkonjunktur. Den økonomiske krise har betydet, at det nu er det offentlige anlægsarbejde, der skal redde den trængte byggebranche. Regeringen har derfor hævet anlægsloftet, så kommunerne får lov, at bruge 2,15 milliarder kroner mere på anlægsopgaver i 2009. Det svarer til ca. 20,5 mio. pr. kommune. Allerede inden regeringen hævdede anlægsloftet kunne Akademisk Arkitektforening se en stigning i antallet af kommunale arkitektkonkurrencer som primært omhandler kultur-, sundheds- og undervisningsbyggeri.

AFSKEDSRECEPTION 16. JUNI

Niels Østergård slutter i By- og Landskabsstyrelsen. Styrelsen markerer det med en afskedsreception netop den 16. juni - på Niels's 70 års fødselsdag.

Receptionen finder sted i kantinen i Haraldsgade 53 sidst på eftermiddagen.

Læs også interviewet side 14.

Foto: Vibeke Meyling

UENIGHED OM GHETTOER

I februar meldte Velfærdsministeriet ud, at antallet af boligområder, der kan betragtes som en ghetto er halveret. Et af kriterierne for at et boligområde kan betragtes som en ghetto er, at en stor andel af beboerne over 18 år er på overførelsesindkomst. Her går det ifølge Velfærdsministeriet i den rigtige retning, hvilket vil sige, at kun ni boligområder i Danmark figurer på ministeriets ghettoliste. Men for direktøren i boligsektorens landsforening Gert Nielsen er virkeligheden ikke så sort/hvid. Ifølge ham skal man være overordentlig forsigtig med at slutte noget ud fra den slags beregninger, da det ikke er muligt at konkludere, om det er et problemområde udelukkende på baggrund af statistikker. Han nævner for eksempel en bebyggelse i Korsør, som er taget af ministeriets liste, skønt 59,9 % af beboerne i det mest belastede område af afdelingen står uden for arbejdsmarkedet.

www.danskekommuner.dk 24.3.09

Foto: Ane Rottbøll Jørgensen

FRA HØJ BESKÆFTIGELSE TIL DYB AFGRUND

Faldet i byggeaktiviteter rammer de danske arkitektvirksomheder hårdt.

Efter mange år med stort set fuld beskæftigelse oplever arkitekterne nu fyringer og krisetilpasning. For ikke særlig lang tid siden kunne tegnestuerne næsten ikke følge med,

men i dag er byggeriet ikke bare gået i stå, det er nærmest i bakgear. Ifølge Dagbladet Børsen fremgår det af en ny beskæftigelsesanalyse fra brancheorganisationen Danske Ark at tæt ved hver femte medarbejder inden for arkitektfaget vil have mistet deres job til maj.

Politiken 8.1.09

Foto: Ida Hølgersen

FLERE DANSKE KOMMUNER ØNSKER AT GØRE NOGET VED KLIMAET

Politikerne i Københavns kommune fremlagde i denne måned en ambitiøs plan om, at byen skal være den første CO2 neutrale hovedstad i verden. Derved skal Københavns samlede bidrag til CO2 udledning allerede i 2025 skal være lig nul. Men allerede om 6 år i 2015 er det planen at Københavnerne skal reducere deres CO2 udslip med 20% bl.a. ved at hente el fra vindmøller, køre i elbiler, plante træer på byens tage, gøre byens børn til klimaambassadører. Men også andre kommuner ønsker at gøre noget ved klimaet. Senest har Ringsted og Assens underskrevet en aftale med Dansk Naturfredningsforening om at være landets henholdsvis 30. og 31. klimakommune.

Information 14.3.09
og www.dn.dk 19.3.09

DEN MODERNE BÆREDYGTIGE BY

Med Det bypolitiske initiativ opfordrer Miljøminister Troels Lund Poulsen kommunerne til tænke i bæredygtighed, når byerne skal udvikles. Samtidig efterlyser teknik- og miljødirektøren fra Vordingborg Kommune en helt grundlæggende debat om småbyernes udvikling.

Af journalist Anne Tortzen

Nye udfordringer trænger sig på i udviklingen af byerne. Mange byer er præget af trængsel og belastning af miljøet. Der er brug for en helhedsorienteret indsats for at gøre byerne mere bæredygtige. Det kan ske ved at tænke tæt, grønt, blåt og sundt. Sådan lyder hovedbudskabet i Miljøministerens debatoplæg "Den moderne bæredygtige by", som ministeriet spillede ud med i oktober 2008, og som er startskuddet til et større bypolitisk initiativ.

"Rekreative områder er en forudsætning for en sund og aktiv livsstil, men plads til motion og leg gør det ikke alene."

*Troels Lund Poulsen
Miljøminister (V)*

Miljøminister Troels Lund Poulsen siger: "Min ambition med det bypolitiske initiativ er at få skabt flere bæredygtige byer eller bydele, end vi har i dag. Jeg lægger vægt på, at vi arbejder med byens forskellige tætheder og at byerne bliver sundere, mere grønne og mere blå. Byen skal have plads til grønne

og blå rekreative områder, hvor folk kan motionere, opholde sig og mødes. Rekreative områder er en forudsætning for en sund og aktiv livsstil, men plads til motion og leg gør det ikke alene. I byinitiativet lægger jeg også vægt på, at den luft vi indånder, det vand vi drikker og den jord vi går på, er rent."

Behov for vidensdeling

Projektleder Charlotte Wernersen fra By- og Landskabsstyrelsen fortæller:

"Debatoplægget har til formål at sætte en dagsorden og give alle parter med interesse for området mulighed for at komme med input bl.a. gennem en række dialogmøder. Der er mange initiativer i gang rundt omkring i kommunerne, men idéer og erfaringer bliver ikke bredt ud. Derfor satser vi på vidensdeling og formidling."

I dialogfasen er der kommet mange gode og kreative idéer fra kommuner og andre parter på området. Kommunerne giver bl.a. udtryk for, at de mangler redskaber i lovgivningen til at sikre en bæredygtig udvikling. Et eksempel

er en mulighed for at stille krav til bygherrerne ved nybyggeri af boliger – for eksempel til kvaliteten af de grønne områder.

"Vi må se på, om der er behov for at tilpasse den danske lovgivning for at understøtte en mere bæredygtig udvikling i vores byer."

*Charlotte Wernersen
Projektleder
By og Landskabsstyrelsen*

"I Sverige har de mulighed for at stille kvalitetskrav til udearealerne. Vi må se på, om der er behov for at tilpasse den danske lovgivning for at understøtte en mere bæredygtig udvikling i vores byer," siger projektlederen.

Provinsbyer med særlige udfordringer

Torben Nøhr, Teknik- og Miljødirektør i Vordingborg Kommune og formand for Dansk Byplanlaboratoriums bestyrelse, er helt enig med Miljøministeriet i, at der er behov for at sætte fokus på bypolitik og få en debat om bæredygtige byer. Men ministeriet har for meget fokus på de store byer og ikke nok på de udfordringer, gamle provinsbyer som f.eks. Skælskør og Vordingborg står med, mener han.

Direktøren efterlyser en mere realistisk vurdering af, hvor de mindre byer i Danmark er på vej hen. I en kommune som Vordingborg oplever han, at bæredygtigheden på flere områder bliver "kørt over" af den udvikling, regeringen sætter i gang på andre områder. Med andre ord: Der er et stort behov for at koordinere indsatsen. Torben Nøhr nævner to store udfordringer, som fylder meget i en kommune som Vordingborg:

De offentlige arbejdspladser forsvinder i stort tal fra de mindre provinsbyer, og det

Skal man i Danmark kunne stille kvalitetskrav til udearealerne, som man kan i Sverige?

Foto: Frederikke Friderichsen

Foto: Vibeke Meyling

Byerne vokser

Næsten 9 ud af 10 danskere bor i byer og på 50 år er de danske byers areal tredoblet. I Danmark har vi rundt regnet 300 byer med mere end 2.000 indbyggere.

har stor betydning for muligheden for at udvikle bæredygtige byer. De seneste års reformer af den offentlige sektor har betydet, at en række arbejdspladser inden for uddannelse, retsvæsen og sygehuse flytter væk fra de mindre byer:

”Oprindeligt havde vi tre købstæder: Stege, Præstø og Vordingborg med alle de funktioner, der hører til. Det kan virkelig mærkes, når politikontoret flytter og sygehuse bliver lukket. Så står vi tilbage med en anden slags byer – en slags boligbyer. Det giver særlige udfordringer, når vi skal udvikle bæredygtige byer,” understreger direktøren.

Og det handler ikke kun om, at byerne bliver tømt for liv og dagligdags funktioner. Centraliseringen i det offentlige påvirker befolkningens transportvaner og dermed bæredygtigheden:

”Transportbehovet stiger, når man skal køre 60 km til det nærmeste motorkontor eller sygehus. Og det er direkte i modstrid med muligheden for at udvikle en bæredygtig by,” siger Torben Nøhr.

”Transportbehovet stiger, når man skal køre 60 km til det nærmeste motorkontor eller sygehus. Og det er direkte i modstrid med muligheden for at udvikle en bæredygtig by,”

*Torben Nøhr
Bestyrelsesformand
Dansk Byplanlaboratorium*

Flere hensyn

Miljøminister Troels Lund Poulsen er meget opmærksom på de tværsektorielle udfordringer i bæredygtig planlægning. Han siger: ”Hver gang vi placerer en offentlig institution skal vi afveje flere hensyn, som hensynet til miljøet, til byen og området, den ligger i, og til den service, vi skal levere. Og det gælder både staten, der skal se på hele landet og kommunerne, der skal tage mere lokale hensyn. For lige såvel som kommunerne både samler og spreder deres funktioner af hensyn til effektivitet, kvalitet og nærhed - ligesådan er det med de statslige institutioner.”

Det bypolitiske initiativ

Miljøministerens bypolitiske initiativ skal styrke og opprioritere udviklingen af bæredygtige byer og dermed fremtidssikre velfærden i byerne og skabe livskvalitet. Initiativet rummer en række aktiviteter:

- Debatoplægget ”Den moderne bæredygtige by”
- Et bypolitisk råd, der har holdt en række temamøder
- Debatarrangementer med kommuner, interesseorganisationer, forskere og planlæggere
- Forskningsrapporter om hhv. den tætte, sunde, grønne og blå by
- Indsamling af europæiske eksempler på regler og støtteordninger
- Bypolitisk redegørelse med konkrete initiativer i 2009

Byen skal have plads til det grønne og blå, en aktiv livsstil og forskellige tætheder, mener miljøministeren.

Foto: Vibeke Meyling

Foto: Ida Holgersen

Er drømmen om planlagte selv bærende naboskabsenheder en nostalgisk drøm? Foto:Thorkild Ærø

DEN HELE BY

Kommuner og boligorganisationer forbereder sig på et udvidet samarbejde om fremtidens byer og bydele.

Af direktør Dansk Byplanlaboratorium Ellen Højgaard Jensen

I de glade 60'ere troede planlæggerne, at de kunne skabe sociale netværk og bæredygtige lokalsamfund. Drømmen om planlagte selv bærende naboskabsenheder er nok en nostalgisk drøm i en globaliseret verden. Til gengæld er ghettotendenser en realitet. De rige bor i bestemte boligområder, hvor de tydeligt markerer, at de helst vil være i fred. De fattige og de socialt sårbare samles i de områder, hvor det er muligt for dem at få en bolig. Det skaber voksende polarisering. De færreste ønsker ghettoer – hverken for de rige eller for de fattige. Men opsplitningen af vores bysamfund er en realitet, og det er nok en af de største udfordringer for de kommunale planlæggere.

Hvis den stigende sociale opsplitning af vores byer skal modarbejdes er der ingen tvivl om, at det blandt andet kræver et tæt samarbejde mellem kommuner og boligorganisationer. De almene bebyggelser er en del af byen – ikke øer i byen. Derfor skal der arbejdes med brobygning – både socialt og fysisk. Der skal arbejdes for fælles skolegang på tværs af boligklasser, fælles kulturelle oplevelser og en infrastruktur, der betyder, at man naturligt kommer til at se andre mennesker end ens egen slags. Det er også kommunernes ansvar.

Reformudspil

I 2008 udkom Velfærdsministeriet med et udspil til en reform af den almene sektor. Der forventes et lovforslag i løbet af 2009. I udspillet lægges der op til større dialog, mindre kontrol og en ny proaktiv tilsynsrolle

for kommunerne. Der skal udvikles nye aftaleformer mellem kommunerne og de enkelte boligorganisationer om den langsigtede udvikling i boligområderne. Hvad betyder det egentlig? Det betyder, at kommuner og boligorganisationer skal mødes f.eks. en gang om året og lave en aftale om, hvordan boligområderne kan udvikle sig på lang sigt. Ideelt set kan man tage problemerne i opløbet. F.eks. kan man være opmærksom på et fremtidigt generationsskifte i ældre ejendomme, der har fungeret fint siden 50'erne. Man skal være i stand til at være på forkant og forudsige, hvis et område er sårbart.

Øget frihed kræver øget gennemsigtighed og dokumentation. Derfor er der lagt op til, at der hvert år skal laves en årsrapport med regnskab, nøgletal, temaanalyser og så videre. Der er nedsat en arbejdsgruppe, der i øjeblikket ser på, hvad årsrapporten skal indeholde. Kunsten er at give den tyngde, uden at det bliver en stor papirtiger. Det skal være et redskab, der også kan bruges i det daglige arbejde i boligområderne.

I gang med arbejdet

Reformen er ikke vedtaget endnu, men kommunerne kan sagtens gå i gang. Hvis fremtidssikringen af de almene bebyggelser skal have substans og perspektiv, må den tilrettelægges i et konstruktivt samarbejde mellem kommune og boligorganisationer. Rundt omkring i landets kommuner eksperimenteres der i disse år med forskellige tilgange til problemstillingen. Men hvordan fungerer samspil-

let mellem de almene bebyggelser og den øvrige by? Dansk Byplanlaboratorium har i regi af AlmenNet fulgt 4 kommuner i deres ideudvikling.

I Vejle har lokalpolitikere engageret sig stærkt i at sikre et varieret, mangfoldigt og fremtidsikkert boligudbud i hele kommunen. Strategien er helhedsorienteret og byrådet vil nedsætte et særligt udvalg til at tage sig af opgaven – herunder samarbejdet med de lokale boligorganisationer.

I Herning har boligorganisationer og forvaltning i første omgang sat fokus på at udvikle en fælles strategi for et boligområde midt i byen, hvor primært almene boliger deler en række udfordringer.

HOT

Metodefrihed
Sparring
Fremadskuende dialog og samarbejde
Aftaler

NOT

Regelstyring
Kontrol
Bagudrettet tilsyn
Godkendelser

Reformudspillets hot or not-liste

I Herlev tænker man på at opbygge et samarbejdsforum, hvor der efter behov kan afholdes møder med boligorganisationerne. Det er et forum, der har sin forankring i Teknisk forvaltning, Plan og byg.

I København er ideen at knytte både styringsdialogen og fremtidssikringen til bydelsniveauet. Det giver mulighed for en tværgående indsats og en bred lokal forankring. Der er ingen faste modeller, men plads til kreative løsninger. De næste par år bliver afgørende for samarbejdet om de andre almene boligsektions fremtid.

SAMARBEJDS-TEMAER	HVAD SKAL DER SAMARBEJDES OM?
Boligerne	Statistisk analyse af det fysiske, behovsafdækning, manualer for forretningsgange, fælles værktøj til at skabe økonomisk overblik.
Beboersammensætning	Den boligsociale profil for afdelingerne, udlejningsstatistik, anvisningsaftaler og smertegrænser
Boligsociale indsatser	Status på boligsociale indsatser og aktiviteter i afdelingerne/bydelen, behovsafdækning, boligsociale helhedsplaner
Omgivelserne	Samspil med bydelsplan for Valby, lokalplaner mv.
Miljø	Nærearealer/udearealer, bygningernes fremtræden, miljøtiltag
Sagsbehandling	Fælles optimering af processerne, så der opnås en hurtigere sagsbehandling i boligorganisationer og hos myndigheder

Eksempel på arbejdstemaer.

Kilde: Samarbejde mellem kommune og boligorganisation.

Rapporten kan downloades på www.almenet.dk

AlmenNet

Forum for udvikling, læring og fornyelse. AlmenNet er en forening af udviklingsorienterede almene boligorganisationer. Foreningen virker for at fremtidssikre de almene boligorganisationer og de almene bebyggelser. Gennem fælles udvikling og læring vil AlmenNet ruste de almene boligorganisationer og deres medarbejdere til at gennemføre de nødvendige fornyelser. Dansk Byplanlaboratorium samarbejder med AlmenNet om kurser, hvor kommuner og boligorganisationer mødes.

Se mere på www.almennet.dk

Nyt boligsocialt center

Velfærdsministeriet har oprettet et boligsocialt center, der skal samle op på den eksisterende viden om indsatsen mod ghettoisering og sociale problemer i visse boligområder. Boligsocialt udviklingscenter tager over fra Programbestyrelsen, der i de sidste fire år har haft til opgave at følge udviklingen i udsatte boligområder.

Læs mere på www.vfm.dk

Et helt boligmarked

Kursus i Ballerup i september. Hvordan skabes et sammenhængende boligmarked i kommunen? Hvad skal planlægges, og hvordan kan samarbejdet mellem kommune og boligorganisationer tilrettelægges? Kurset vil bl.a. tage udgangspunkt i erfaringerne fra Ballerup.

Læs mere på www.byplanlab.dk

Mange almene afdelinger lever deres eget stille liv. De fungerer fint i dag, men får måske problemer i fremtiden. Kan kommuner og boligorganisationer være på forkant med udviklingen? Foto: 3B

I februar var "høresneglen" på gaden for at høre, hvilke ønsker beboerne i Albertslund Syd har til boligområdets byrum. Her er det to drenge, der får sig en stegt marshmallow, mens de øser om sig med ideer. Foto: Albertslund Kommune

BÆREDYGTIGHED SOM LØFTESTANG

Hvilke miljøudfordringer kan løses på det lokale niveau?

Hvad kan den enkelte borger gøre, hvad kan man gøre i mindre fællesskaber, og hvad kan løses i lokalområdet?
Velfærdsministeriet har støttet et nyt projekt om bæredygtige bydele, hvor tre lokalområder skal arbejde med miljømæssig bæredygtighed.

Af journalist Anne Tortzen

Arbejdet med miljømæssig bæredygtighed skal ikke opfattes som en "luxusindsats" i forhold til den sociale og økonomiske bæredygtighed i et lokalområde, siger specialkonsulent Helga Madsen fra Velfærdsministeriet.

"Tingene kan godt hænge sammen. Der er eksempler på, at en genbrugsplads samtidig kan være et socialt projekt og et værested i lokalområdet. Og at miljøambassadører i et lokalområde kan være med til at løfte det sociale og skabe nye netværk. På den måde kan de forskellige former for bæredygtighed understøtte hinanden" understreger hun.

Viser nye veje

Områdeløft i Sundholmsvej kvarteret er et af de tre lokalområder, der arbejder med grøn bæredygtighed. "Vores udgangspunkt er, at det er i den eksisterende by, problemerne skal løses. Derfor handler indsatsen om at finde løsninger, der er realistiske og kan vise nye veje, der ikke virker uoverstigelige", for-

tæller Øystein Leonardsen, som er projektleder for Områdeløft i Sundholmsvej kvarteret.

"Indsatsen handler om at finde løsninger, der er realistiske og kan vise nye veje, der ikke virker uoverstigelige"

Øystein Leonardsen

Projektleder

Københavns Kommune

Området har startet et eksempelprojekt, der skal vise, hvordan eksisterende bygninger kan gøres mere energirigtige. I øjeblikket er man i gang med at udvælge en række "typiske" bygninger i kvarteret, der skal fungere som eksempler på, hvordan man kan indføre energibesparelser i forskellige typer af bygninger. Og en tænketank bestående af fagfolk leverer indspil til, hvordan energiforbruget kan reduceres.

"Det er bygninger, som folk kan genkende sig

selv i. Med et I:1 projekt håber vi at kunne inspirere og anviser nogle overkommelige veje til energibesparelser", understreger projektlederen.

En anden indsats i Sundholmsvej området kan handle om de ekstreme vejr-situationer, der kan opstå i fremtiden - f.eks. med voldsomme regnskyl, der kan give oversvømmelser på det lave Amager. "I dag ser vi det først og fremmest som et kloakproblem. I fremtiden bør vi udnytte vandet som et aktiv i byen - for eksempel ved at anvende det som gråt spildevand i bygningerne og ved at bruge det til at berige byen med vand i form af små damme og fontæner", fortæller Øystein Leonardsen.

Fra besvær til livskvalitet

Ifølge projektlederen er en af de store udfordringer at få vendt beboernes syn på miljø fra noget besværligt, der forringer livskvaliteten til at være noget, der kan

Detalje fra Anita Jørgensens solcelle kunstværk i Valby. Foto: Anders Sune Berg

Sundholmsvej kvarteret har en meget blandet karakter. Foto: Øystein Leonardsen

øge livskvaliteten. ”Vi arbejder med at give beboerne et kompetenceløft. F.eks. ved at uddanne lokale ambassadører, der rådgiver beboerne om, hvordan de kan spare på energien. Det har vist sig at være en god måde at hæve bevidstheden og selvfølelsen, så beboerne oplever, at de er en del af et kvarter, der gør noget”, siger Øystein Leonardsen. En anden udfordring i arbejdet med bæredygtighed er tidsperspektivet. Det kan være vanskeligt at fastholde energien og interessen hos beboerne, når det varer år, før indsatsen viser resultater.

”Det er begrænset, hvor langt man kan komme på den korte bane. For nogle af indsatserne vil det tage 20-30 år at slå igennem for alvor. Men vi har kun 5 år med områdeløft og nærmest ingen anlægskroner”, siger han.

Start med beboerne

De andre lokalområder, der deltager i projektet om bæredygtige bydele, er Valby og Albertslund Syd. Ifølge projektleder for områdefornyelse Albertslund Syd, Majken Rhod Larsen, har kommunen allerede mange værdifulde erfaringer fra miljøarbejde på lokalt niveau: I Albertslund Syd samarbejder Albertslund Kommune f.eks. med Bo Vest om at energirenovere 1500 en-familie huse. De to første prøvehuse er etableret og afventer beboernes vurdering.

”Det er afgørende at tage udgangspunkt i de lokale beboere, når man sætter miljøarbejde

i gang. Miljøhensyn kan man ikke presse ned over hovedet på nogen - man skal have den enkelte med. Det lykkes kun, hvis man er imødekommende overfor den enkeltes muligheder og interesser”, understreger projektlederen.

*Miljøhensyn kan man ikke presse ned over hovedet på nogen - man skal have den enkelte med”
Majken Rhod Larsen
Projektleder
Albertslund Kommune*

Som eksempel nævner Majken Rhod Larsen, at det ikke giver mening at gå ud med information på skrift, hvis der er mange fremmedsprogede i et område - så skal man i stedet satse på mund-til-mund oplysning og netværk.

Arbejdet med miljømæssig bæredygtighed er en lang, sej proces, hvor det er vigtigt at holde et vedvarende fokus og sætte handling bag ordene. Samarbejde, dialog og konkrete handlingsanvisninger oplever projektlederen som afgørende for, at den lokale bæredygtighedsindsats lykkes.

Til gengæld kan miljøarbejdet være med til at løfte selvbevidstheden og den sociale sammenhængskraft i et område: ”Når vi

spørger beboerne, hvad der er godt ved at bo i Albertslund, er det slående, hvor mange, der fortæller, at kommunens fokus på miljø er af stor betydning. Vores erfaring er, at uanset, hvor ressourcestærk, du er, ønsker du, at dine handlinger skal give mening – også i miljømæssig sammenhæng”, understreger Majken Rhod Larsen.

Lokal Bæredygtighed

Sætter fokus på de redskaber, der kan bruges til at registrere miljømæssig bæredygtighed på områdeniveau. Hvilke kortlægningsmetoder kan vi lade os inspirere af? Hvilke indsatsområder er effektive på dette niveau, og hvilke skal løses på andre måder? Derudover vil projektet kortlægge og skabe debat om, hvordan de lokale strategier på energiområdet kan underbygge kommunernes handlemuligheder i forhold til at opnå de ambitiøse mål, de har sat sig i forhold til CO2 og bæredygtighed. Projektet skal munde ud i et inspirationskatalog til kommunerne med strategier, modeller og værktøjer til arbejdet med bæredygtighed.

Har du kendskab til gode eksempler fra ud- og indland så send os gerne et par linier på db@byplanlab.dk

BORGMESTRENE VIL GERNE UDFORDRES AF PLANLÆGGERNE

Lige som planloven skal være en del af planlæggerens basisviden, skal politisk forståelse og situationsfornemmelse også være det. Seks unge planlæggere opsøgte deres respektive borgmestre (hvor af en er borgmesterkandidat) til en snak om planlæggerens rolle og politisk forståelse.

Af byplanlæggere Björn Emil Härtel Jensen - Albertslund Kommune, Stine Degn - Fredericia Kommune, Julia Juhl Weisser - Hedensted Kommune, Mette Lund Jensen - Ishøj Kommune, Christina Lohfert - Rudersdal Kommune, Jakob Kringsholm - Tårnby Kommune.

Planlæggeren skal ikke holde sig tilbage

"Byplanlæggeren skal være i front i den visionære planlægningsfase", siger Steen Christiansen formand for Miljø- og Planudvalget i Albertslund Kommune og borgmesterkandidat. Det er vigtigt at byplanlæggeren blander sig i den interne debat og tør at stille de udfordrende spørgsmål direkte til politikerne.

"Der skal være højt til loftet og langt til væggene"
Christiansen formand for Miljø- og Planudvalget i Albertslund Kommune og borgmesterkandidat

"Der skal være højt til loftet og langt til væggene", slår Steen Christiansen fast og henviser til at byplanlæggeren ikke skal holde sig tilbage overfor politikerne, når en faglig mening kan understøtte de store visioner. I Albertslund Kommune er det særligt vigtigt at byplanlæggerne, i samarbejde med politikerne, går i dialog med borgerne, når de overordnede visioner skal udmønte sig i konkret planlægning. Omdannelse af erhvervsområder og fortætning i forhold til stationsnærhedsprincippet, er blandt de mange tiltag, der understøtter visionen for en klimavenlig by. Det er blandt byplanlæggerens vigtigste opgaver at formidle disse tiltag. En god byplanlægger kendetegnes derfor ved at have stor faglighed, politisk tæft og sidst men ikke mindst, evnen til at formidle og til at gå i dialog, mener borgmesterkandidaten.

Orden i sagerne

Uffe Steiner Jensen borgmester i Fredericia Kommune sætter pris på orden i sagerne og

på stor faglighed. Han mener at "den gode planlægger" identificerer problemstillinger, kan sit regelsæt og kommunikerer information på en let forståelig og professionel måde. Dette giver politikerne et godt beslutningsgrundlag og er med til at give planlægningen gennemslagskraft.

"Man skal have fingeren på pulsen i dagligdagen for at have forståelse for kommunens politiske situation,"
Uffe Steiner Jensen
Borgmester Fredericia Kommune

"Man skal have fingeren på pulsen i dagligdagen for at have forståelse for kommunens politiske situation," siger Uffe Steiner Jensen. Han mener, derfor at intens dialog mellem både planlæggere, borgere og politikere er vigtig. Planlæggerne kan skabe rammerne for den interne dialog ved f.eks. at invitere politikerne til temamøder og for den eksterne dialog med borgerne ved at fortælle om de gode tiltag og det store arbejde, der bliver lagt i planlægninger. Det at lade planlægningen spille en synlig rolle, "giver noget på bankbogen".

"Vi politikere har erkendt at helhedsorienteret planlægning er vejen frem."
Jørn Juul Nielsen
Borgmester Hedensted Kommune

Mellem hurtig vækst og langtidsholdbare løsninger

Tidligere var planlægning i Hedensted Kommune et nødvendigt onde, der skulle til for at skabe rum for vækst. I dag er det et redskab

Diskussionerne indenfor planlægning går i ring. Hver generation tager gamle eller igen aktuelle diskussioner op i håbet om at mestre den svære disciplin – planlægning. Denne artikel er skrevet af en gruppe af unge planlæggere, der samles for at erfaringsudveksle ud fra deres forskellige uddannelsesmæssige baggrunde, kommuner og organisationsstrukturer.

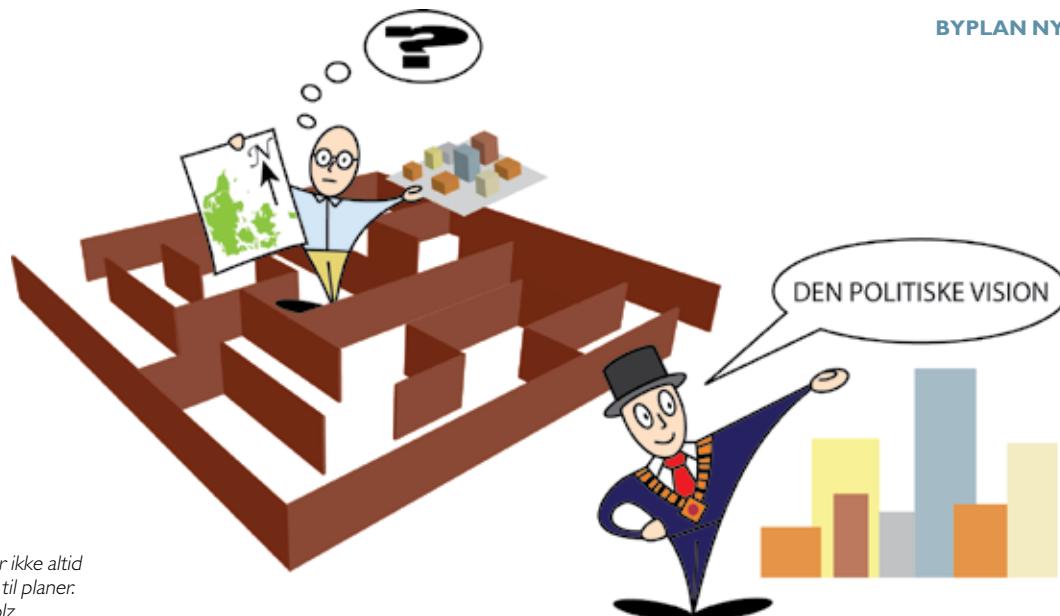
Men for at gøre diskussionerne virkelighedsnære skal samarbejds partnere, arbejdsgivere, kunder og rådgivere opsøges! Et godt sted at starte er at tage en snak med vores borgmestre.

til at sikre høj livskvalitet. "Vi politikere har erkendt at helhedsorienteret planlægning er vejen frem.", indrømmer borgmester Jørn Juul Nielsen. I hans øjne er en god planlægger derfor en stærkt fagligt funderet person, der arbejder tværfagligt og helhedsorienteret og giver politikerne modspil. Den gode planlægger formår at dreje fokus fra hurtig vækst til langtidsholdbare økonomisk gunstige løsninger.

Troværdigheden af planlægning

Planlægning i Ishøj handler om at have fingeren på pulsen. For borgmester Ole Bjørstorp betyder det, at planlæggeren skal kunne aflæse politikernes ønsker samtidig med at være fagligt opdateret.

I praksis skal planlæggeren omsætte politiske

Den politiske vision er ikke altid lige enkel at omsætte til planer.
Illustration: Mikkel Stolz

visioner til holdbare løsninger inden for de rammer byrådet giver. Planlæggerens rolle er at udfordre og kvalificere politikernes beslutninger gennem faglig vurdering af mulige konsekvenser, samtidig med at handle troværdigt over for både politikere og borgere.

"Planlæggeren skal kunne aflæse politikernes ønsker samtidig med at være fagligt opdateret"

Ole Bjørstorp

Borgmester Ishøj Kommune

Planlægningen sker i et samspil mellem politikerne, der udstikker rammerne og planlæggerne, der udfylder dem og omsætter visioner til fysiske planer.

Empati efterspørges

Erik Fabrin, borgmester i Rudersdal Kommune, indleder med at slå fast: "Politikerne skaber visionen, og planlæggerne gør den til praktisk virkelighed".

"Politikerne skaber visionen, og planlæggerne gør den til praktisk virkelighed"

Erik Fabrin

Borgmester Rudersdal Kommune

Det understreger arbejdsdelingen mellem politikere og planlæggere. Derfor skal en planlægger have empati, fantasi og være loyal. Alle tre egenskaber er vigtige for at forstå og respektere den givne politiske vision. Med empati sætter planlæggeren sig ind i politikernes tanker bag visionen og med loyalitet handles der med den politiske vision i baghovedet.

Fantasien skal bruges, når veje mod visionen skal udforskes og formes.

Planlæggeren skal formå at udfordre politikerne ved at bringe fokus på nationale initiativer og nye tendenser indenfor planlægning, som politikerne måske ikke ser. Det skal naturligvis ske under hensyntagen til den lokale historie og geografi, som har skabt kommunens identitet.

Kend din borger

Den gode planlægger sætter sig ind i sin kommune og dens befolkningssammensætning og skal kende til borgernes ønsker og de spørgsmål borgerne stiller deres politikere. Borgmester i Tårnby Kommune Henrik Zimino spørger med et blink: "Ønsker borgerne i Tårnby for eksempel at spille golf?"

"Ønsker borgerne i Tårnby for eksempel at spille golf?"

Henrik Zimino

Borgmester Tårnby Kommune

Tårnby er præget af politisk stabilitet. Politikerne har siddet længe, det er derfor vigtigt, at planlæggeren opdaterer politikerne og udfordrer dem med det nye indenfor planlægning. Fokus bør være på f.eks. oversvømmede kældre frem for abstrakte forhold, man ikke kan forholde sig til, mener Henrik Zimino. Han mener, det er vigtigt, at det er de umiddelbare effekter, som efterspørges! Ikke de fjerne historier.

En positiv oplevelse med klare budskaber.

I de seks interviews med fem borgmestre og en borgmesterkandidat, er to budskaber gennemgående: Planlæggeren skal konkretisere den politiske vision, hvor politisk forståelse er et krav, og planlæggerne skal udfordre politikerne. Det har været positivt at opleve, at vores borgmestre har engageret sig i at forklare, hvad de betragter som den

gode planlægger, hvilke kompetencer der skal opbygges, og hvordan vi derigennem skaber politisk ejerskab til planerne. For tre af os var det første gang, vi personligt mødte vores borgmester. Generelt var det indtrykket fra interviewene at planlæggerne skal være tæt på den politiske dagsorden, og derfor hænger denne statistik dårligt sammen med udmeldingen. Det korte møde med borgmesteren har været lærerigt, og gør os derfor til bedre planlæggere. De kompetencer, vi skal opbygge, beror i høj grad på dialog og mulighed for at overvære og opsnappe de politiske diskussioner. Derfor er det interessant at kun halvdelen af os (og planafdelingen) deltager i udvalgsmøder, selv når vi har 'særlige' sager på dagsorden, og derfor er de kompetencer som borgmestrene efterspørger måske sværere at føre ud i livet end de behøver at være.

Hermed sendes en opfordring derfor videre til kommunernes politikere...

Netværk for Yngre Planlæggere

Netværk for Yngre Planlæggere (NYP) er et fagligt inspirations- og debatnetværk for yngre planlæggere og andre, som beskæftiger sig med byernes udvikling. NYPs formål er at sikre erfaringsudveksling og debat på tværs af fagligheder, jobsituationer og generationer. NYP fungerer selvstændigt, økonomisk og organisatorisk, men Dansk Byplanlaboratorium støtter NYP med sekretærbistand. Til at samle trådene i NYP er der nedsat en koordinationsgruppe bestående af 8 frivillige, yngre planlæggere fra forskellige dele af landet, der organiserer, koordinerer og udvikler netværket og dets aktiviteter.

Læs mere på www.nyp.dk

RIGSPLANLÆGGEREN

Svend Auken kaldte ham Rigsplanlæggeren i sin tid som miljøminister, for med Niels Østergård er der tale om intet mindre end en epoke i dansk planlægning.

Af journalist Pernille Steensgaard

I mere end fire årtier har Niels Østergård i bogstaveligste forstand været med til at forme landet, og lige så længe har han ikke været en helt almindelig embedsmand. Når Svend Auken utålmodigt udbrød: "Jeg vil mere end dig!" svarede Østergård: "Ja, men jeg vil gerne have, at du bliver siddende." Man kan også sige det sådan, at han var planlægger for Auken og socialdemokraterne og embedsmand for de borgerlige med Hans Christian Schmidt med flere. Han vil godt være med til at kalde sig selv polemiker under hele karrieren.

"Jeg synes ikke, man skal indordne sig hundrede procent under politikerne, men man skal være en dygtig embedsmand og have lov til at have nogle synspunkter," siger Niels Østergård fra sit kontor i By- og Landskabs-

styrelsen på 3.sal i Haraldsgade, som han forlader på sin halvårs fødselsdag den 16. juni.

"Jeg synes, at når man har rollen som overhund, må man være up front og villig til at forsvare sine afgørelser."

"Min holdning har hele tiden været at komme ud i landet og debattere, ikke sidde bag skrivebordet i København og træffe beslutninger. Man ryger ud i nogle slagsmål derude, men jeg synes, at når man har rollen som overhund, må man være up front og villig til at forsvare sine afgørelser.

Vi kommer jo ikke, når kommunerne gør det gode og det rigtige, men når de går over grænserne."

Allerede som tolvårig vidste Niels Østergård, at han ikke havde lyst til at overtage slægtgården mellem Viborg og Aalborg. Så han har vandret mellem de mange danskere, der er gået fra landsbyerne til storbyerne siden Anden Verdenskrig. Det er slut nu, og han har svært ved at se, hvad man radikalt kan gøre ved resultatet - det skæve Danmark: For det første er det på grund af sin lille størrelse ikke nær så skævt som i andre lande, for det andet kan man beslutte sig for at være en velfærdsstat og opretholde skoler, gymnasier og ordentlige ældreboliger på landet. Og for det tredje ligger landets købstæder med kun tredive kilometers afstand, så man kan også komme i gode forretninger. Selv er han erklæret bymenneske med lejlighed bag Det Kongelige Teater i den tætte, historiske stukmasse, der allerede under opførelsen

“Jeg synes ikke, man skal indordne sig hundrede procent under politikerne, men man skal være en dygtig embedsmand og have lov til at have nogle synspunkter”

sidst i 1800-tallet blev kaldt spekulation. “Jeg lever med høj bebyggelsesprocent og lavere lysindfald til gengæld for livet der,” siger han med et grin - og en lille gammel gård på landet i baghånden.

”Forstæderne - De bør ikke fylde mere, end de allerede gør, men forbedres hen ad vejen”

Det bedste af to verdener. Her medtæller han ikke forstæderne. De bør ikke fylde mere, end de allerede gør, men forbedres hen ad vejen, når der bliver ledige grunde, eller tiden er løbet fra industrikvarterer, der kan laves om til noget andet - helst boliger, arbejdspladser og mødesteder på én og samme gang, så man slipper for den kedelige funktionsopdeling.

I 1965 var Niels Østergård blevet landinspektør. Han søgte et stipendium for at tage licentiatgrad i luftfotoopmåling, men fik afslag, hvorefter han ret tilfældigt røg over i planlægningen og skrev afhandling om udstykning af parcelhusgrunde hos Statens Byggeforskningsinstitut.

Færdig det magiske år 1968, nu med langt hår og en af dem, myndighederne tog med til debatmøder for at vise, at man var ung og med på beatet. Bagefter brugte Østergård ti år på regionsplanlægning for hovedstadsområdet og begyndte at “mænge sig i debatten”, som han siger. Den var voldsom sidst i tresserne og i halvfjerdserne, hvor de store bebyggelser i Køge Bugt blev planlagt, Roskilde-fingeren udbygget, sommerhuse og gadegennembrud skød frem over alt, og et nyt parcelhus stod klart til indflytning hver sjette minut. Planlæggerne troede på uhæmmet vækst i al fremtid. “Jeg husker et møde om Brøndby Strand, hvor vi talte om

to parkeringspladser til hver lejlighed. Vi forestillede os, at alle slags mennesker boede i almentnyttigt byggeri, og arbejdsløshed regnede vi heller ikke med.” Østergård var ikke en vred ung mand og heller ikke frontløber i kritikken af den funktionalistiske planlægning. Han skulle et stykke ind i halvfjerdserne, før han kunne se, at de store enheder ikke var gode for folk.

“Jeg husker et møde om Brøndby Strand, hvor vi talte om to parkeringspladser til hver lejlighed. Vi forestillede os, at alle slags mennesker boede i almentnyttigt byggeri, og arbejdsløshed regnede vi heller ikke med.”

Fra 1978 og frem skiftede han mellem forskellige chefstillinger i Miljøministeriet - for eksempel som landsplanchef for Landsplanafdelingen i departementet i årene 1993-2004. Østergårds bedste tid, for “der var ikke så mange filtre mellem mig og beslutningerne.” Det fascinerende er de vilde spring i tidsånden, man kan se ved det lange tilbageblik. Under Anker Jørgensen arbejdede Østergård & Co. for eksempel med beslutningen om at indføre atomkraft i Danmark for at sikre energiforsyningen. De vægtede ikke hensynet til CO2-forureningen, for det lå i luften, at Danmark ikke rigtigt kunne gøre noget ved det alene. “Jeg var nok lidt sen til at forstå, hvor meget det klassiske miljøbegreb kom til at præge planlægningen.”

Og fremtiden?

“Ja! Der findes et netværk af yngre, kreative planlæggere fra samfundsfagene. De løser opgaver, som vi andre ikke rigtigt havde sans for. Vi var meget fysiske,” siger han. Den unge front vil vise sig i en ny form for offentlig debat, der benytter sig af de nye medier

“Ja! Der findes et netværk af yngre, kreative planlæggere fra samfundsfagene. De løser opgaver, som vi andre ikke rigtigt havde sans for. Vi var meget fysiske,”

med udkast til nye kommuneplaner på nettet, så borgerne kan ytre sig sideløbende, med e-mails og forslag, så folk slipper for at troppe op til endeløse traditionelle møderækker, hvor kommunens topfolk risikerer at tale forsamlingen død. “Den gamle plankultur må ikke sige nej til det nye, men tage det til sig. Derfor er jeg glad for at være med til at udvikle nye arbejdsformer i planlægningen som formand for Plan09.” Landets 98 nye kommuner har fået bedre muligheder for at få planlæggere til at hjælpe sig, siger Østergård om den største enkeltopgave i sin karriere – koordinator for Miljøministeriets medvirken til kommunalreform. “Før havde små kommuner ikke en planlægningsenhed, der matchede opgaverne, men det kan de få nu. Fagligt kunne jeg tænke mig, at de store arkitekttegnestuer vidste mere om planlægning, og at de store ingeniør- og rådgivningsfirmaer vidste mere om arkitektur og landskab. Arkitekterne bør være med, ellers er der ingen advokat for slutproduktet. I nogle kommuner består teamet stadig af klassiske teknikeruddannelser, men det kreative og uforudsigelige mangler.

“Det er lige så svært at skabe liv et sted som at bygge det perfekte operahus.”

Det er lige så svært at skabe liv et sted som at bygge det perfekte operahus. Det gør planlægning så uendeligt fascinerende, at der hverken er facitliste eller faste regler, men du kan hele tiden gøre noget.”

Foto: Katrine Bartram Reinert

Ekspert interview

Nicky Gavron: Mere magt til borgmestrene

Climate Change konferencen: Viden om byer ønskes!

Climate Change konferencen i Bella Centret 10. – 12. marts 2009 bød på mere end 58 seminarer. Heriblandt en lille og smal seminarrække med byen som fokus. Det samstemmende budskab fra oplægsholderne her var ikke til at tage fejl af: Vi ved generelt for lidt om byernes arealudvikling.

Faktisk savner forskerne viden om byernes arealudvikling gennem de sidste 30 år. Derfor er det også svært at sige noget præcist om, hvordan byers arealudvikling kommer til at foregå i fremtiden, f.eks. byer i Asien og Afrika, som lige nu er inde i en rivende udvikling.

Arealudvikling er historisk set geografernes felt. De har blandt andet studeret luftfotos af kloden og har typisk fokuseret på langt større arealer som f.eks. Sahara, indlandsisen og regnskoven. Men når det gælder byernes arealudvikling, er der stor efterspørgsel efter viden.

Har læserne eksempler på bæredygtig arealudvikling, som andre kan lære af, er Bæredygtige Byer™ ivrige modtagere af tip. Kontakt os på jcs@dac.dk

bæredygtige byer™

siderne

Dansk Arkitektur Center (DAC) · Strandgade 27B · 1401 København K · Tlf. 3257 1930

Mere magt og politisk mod i byerne er en forudsætning for at løse klimaforandringer, mener Nicky Gavron, tidligere viceborgmester for London, medlem af byrådet. Bæredygtig udvikling må skabes i byerne. Det er her udviklingen sker, og det er her udfordringerne kan løses.

Det er nødvendigt at byerne får større råderum og tilstrækkelige ressourcer. De bør være laboratorier for national politik og kunne eksperimentere med f.eks. CO₂-fri zoner og alternative finansieringsmodeller til arealudvikling, der tilgodeser lavenergibyggeri. Byer må kunne tage ansvar, vise mod og udnytte de muligheder, der viser sig. De må kunne lægge langsigtede planer på tværs af partiskel.

Borgere må på den anden side indstille sig på en anderledes tilværelse. Vi behøver ikke sænke vores levestandard, men vi må lære at leve anderledes. Tag cyklen eller offentlig transport, brug alternativ energi og vær mere bevidst om at træffe bæredygtige valg.

Om bæredygtighedsbegrebet

Bæredygtige Byer™ arbejder med et holistisk bæredygtighedsbegreb, som omfatter både det sociale, det økonomiske og det miljømæssige.

Interesserede kan læse udvalgte artikler om bæredygtighed gennem tiden på hjemmesiden.

Databasens cases favner typisk to eller flere aspekter af bæredygtighed. Ikonet angiver det tema, der er særligt fokus på.

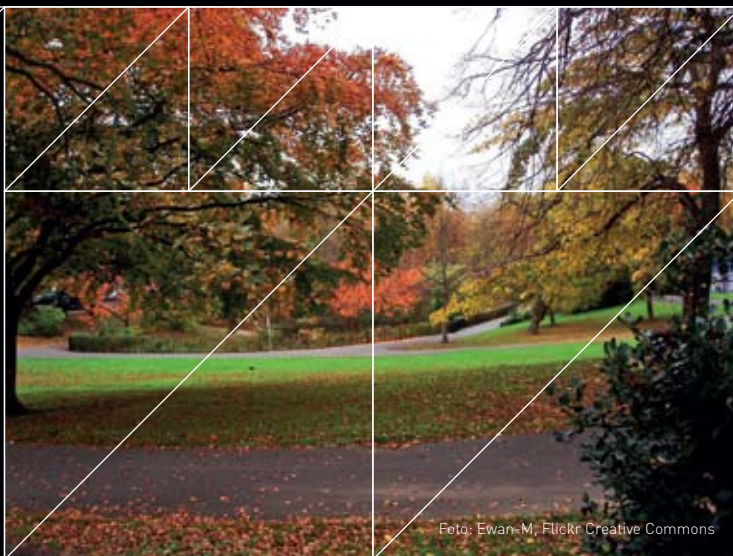

Foto: Ewan-M, Flickr Creative Commons

CASE

I en tid præget af økonomisk krise og arbejdsløshed, har Lewisham fundet en måde at skabe bedre livskvalitet, flere job og øget tryghed.

I 2000 indførte London-forstaden Lewisham et ti årigt privat-offentligt partnerskab imellem Lewisham byråd og Glendale Grounds Management. Partnerskabet har ansvaret for 46 parker og offentlige byrum i Lewisham.

Partnerskabet har ført til genindførelsen af parkbetjente og mere parkpersonale, hvilket har skabt flere job for lokale borgere og bedre vedligeholdelse af parkerne. Samtidig er kriminaliteten faldet markant og livskvaliteten steget.

De fleste nyansatte er rekrutteret lokalt og andre fra den lokale velgørende organisation Envirowork Lewisham, som træner arbejdsløse i at vedligeholde parker og andre færdigheder, som bruges i grønne områder.

Parkbetjentene er synlige i parkbilledet. De har en bygning i parkerne, og den enkelte betjent er fast tilknyttet parken fem dage om ugen. Dette system skaber nærvær og tryghed i parken for dem, der benytter den. Lidt ligesom vi kender det fra landbetjenten i Danmark i gamle dage.

Læs mere om Lewisham på www.bæredygtigebyer.dk eller www.sustainablecities.dk

PLAN09 siderne

PLANSTRATEGIENS TEMAER FASTLÆGGES I VALGKAMPEN

Forskere fra Skov & Landskab har for Plan09 evalueret planstrategierne i 2007-2008 for at samle erfaringer til næste runde. Senere på året udgiver Plan09 en publikation med gode råd. Læs her, hvorfor du allerede i efteråret 2009 bør overveje, hvordan arbejdet med næste planstrategi skal tilrettelægges.

Først: Succeserne!

Der er mange positive erfaringer fra arbejdet med planstrategier i 2007 og 2008. Det er lykkedes at skabe øget politisk ejerskab til kommuneplanlægningen. Strategierne afspejler de nye emner på den kommunale dagsorden: Sundhed, universitetssamarbejde, oplevelsesøkonomi, det åbne land mv. Og der er gode eksempler på, at kommunerne er blevet bedre til at tage udgangspunkt i kommunens rolle i den regionale udvikling.

Men det er også meget svært at arbejde med strategier. Her præsenteres nogle af de centrale udfordringer, som er opsamlet i evalueringen og Plan09s arbejde generelt.

Sammenlægningsramte planstrategier

I mange sammenlagte kommuner har der været et stort behov for at formulere nye visioner for den nye kommunes udvikling i dialog med offentligheden. Det er ofte sket allerede i sammenlægningsåret.

Det har i mange tilfælde taget luften ud af planstrategien, da politikere og borgere af naturlige årsager har mistet interessen for igen at diskutere overordnede visioner i planstrategiprocessen. Derfor har den offentlige debat om planstrategien været nedprioriteret.

I næste valgperiode vil den lokalpolitiske situation formentlig være mere stabil, og muligheden for at skabe engageret, politisk debat om planstrategien vil måske være bedre.

De 100 første dage sætter dagsordenen

Men planstrategiens lange procesforløb, ofte over 1-2 år, udfordres

af en anden tendens: At borgmestercandidaterne i særligt de store kommuner i valgkampen lancerer et politisk program, som tidligt i valgperioden omsættes til en vision og et handlingsprogram ("de 100 første dage"). En tendens som formentlig forstærkes ved efterårets valg.

Planstrategien må indordnes denne virkelighed. Enten ved at den lanceres meget hurtigt i den proces, hvor det politiske program omsættes til vision og handlinger. Eller måske mere realistisk følger i kølvandet, hvorved planstrategien får mere afgrænset fokus på fysisk planlægning.

Analytisk, strategisk planlægning – troen på at alt kan styres

Dykker man dybere ned i planstrategiprocesserne viser det sig, at der er to vidt forskellige forståelser af tilgangen til strategisk planlægning – en analytisk og en lærende.

Den analytisk, strategiske tilgang baserer sig på et ønske om, at planstrategien skal være et effektivt styringsredskab forankret hos kommunens centrale ledelse. Strategien omfatter alle sektorer og anvendes i budgetlægningen. Men erfaringerne viser, at det kun lykkes ganske få kommuner at skabe direkte sammenhæng mellem planstrategi og budget. Det kræver ekstraordinær stor politisk og ledelsesmæssig opbakning.

Den analytiske tilgang kritiseres desuden for, at det er næsten umuligt at programmere udviklingen rationelt langt frem i tiden. Skiftende omstændigheder kræver konstant tilpasning. Tilgangen kritiseres også for at tage udgangspunkt i at alle aktører handler rationelt. Men lokalpolitikens logik er ikke rationel.

En omfattende, tværsektoriel planstrategi rummer desuden en risiko for at miste fokus på at få afklaret hovedspørgsmål i relation til kommuneplanen. Nogle kommuner har derfor indført en ekstra, forudgående høring mellem planstrategi og kommuneplanforslag. Men forskerne advarer om, at der er grænser for, hvor mange offentlige debatter kommunerne med rimelighed kan gennemføre uden at trætte deltagerne i debatten. Måske er grænsen nået – eller overskredet.

Lærende, strategisk planlægning – troen på at udvikling skabes ved at samle folk

Andre arbejder ud fra en lærende, strategisk tilgang, som tager udgangspunkt i, at politiske systemer ikke kun handler rationelt, men også på baggrund af rutiner, normer og værdier. Derfor kan strategi ikke udvikles fra ét sted, centralt i den kommunale organisation. Alle dele af kommunen arbejder med strategi på mange forskellige niveauer.

Planlæggerne skal derfor ikke forsøge at styre udviklingen gennem én strategi, men "spotte" strategiske potentialer i organisationen.

Faaborg-Midtfyn Kommune valgte en analytisk, strategisk tilgang i deres Planog-eksempelprojekt i 2007, som byggede på stor, politisk vilje til at bruge udviklingsstrategien som styringsredskab ifht. budget, politikker og aftaler med institutioner mv. Illustration: Faaborg-Midtfyn Kommune

Jammerbugt Kommune valgte en lærende tilgang til i deres Planog-eksempelprojekt i 2007 som metode til at skabe politisk viden og dialog om planlægning i det åbne land.

Planlæggerens rolle bliver at facilitere uformelle læreprocesser, der skaber synergi imellem strategierne, frem for at forsøge at styre dem.

Hvis kommunens udviklingsafdeling arbejder med en strategi for et tættere samspil mellem videregående uddannelser i byen, og byplanafdelingen arbejder med en byrumsplan, er planlæggerens rolle ikke at styre de to processer, men at bringe dem sammen og afprøve om der kan skabes synergi mellem de to projekter. Fx ved at skabe samarbejde om et nyt campusområde i byen med uddannelsesinstitutioner, som knyttes sammen af spændende byrum med caféer, sportsaktiviteter, scener til musik og teater mv.

En af svaghederne ved en lærende, strategisk proces er, at "produktet" af processen ofte ikke står klart ved processens start. Man kan nemt famle i blinde, hvis målet med processen ikke er klart defineret. Det er også meget svært at formidle resultater af læreprocesser i planstrategien. Dermed kan det politiske ejerskab svækkes.

Træf et klart valg: Styring eller læring?

En af evalueringens konklusioner er, at de forskellige opfattelser af strategisk planlægning let skaber problemer, hvis folk mødes med to vidt forskellige, ubevidste opfattelser af formålet med processen. Forskerne fra Skov & Landskab opfordrer kommunerne til at udfordre de traditioner og rutiner, der har præget planstrategiarbejdet, og bevidst tage stilling til hvilket fokus, der vælges.

Planstrategi 2010: Valgkampen giver den første pejling

Erfaringerne viser, at det er nødvendigt meget tidligt at gøre de første overvejelser om planstrategiens rolle i 2010. Tag derfor bestik af vilkårene for planstrategien allerede i den igangværende valgkamp til kommunalvalget og i det nye byråds første uger.

Er det realistisk, at planstrategien bliver et centralt styringsredskab, eller er løbet allerede kørt i de "100 første dage"? Hvis politikerne ikke opfatter planstrategien som et strategisk redskab kan det være bedre at bruge planstrategien mere afgrænset og konkret til at prioritere indsatsen i næste revision af kommuneplanen.

Læs mere om planstrategievalueringen på www.planog.dk/planstrategi.

Svend Erik Rolandsen og Niels Østergård, Planog

Albertslund Kommune. Vinder af Byplanprisen 2008

2008 Albertslund kommune
2007 Silkeborg Kommune
2006 Aalborg Kommune
2005 Horsens Kommune
2004 Trekantområdet Danmark
2003 Københavns Kommune
2002 Herning Kommune
2001 Vejle Kommune
2000 Odense Kommune
1999 Esbjerg Kommune
1998 Grenå Kommune
1997 Køge Kommune
1996 Århus Kommune

Hvem skal have Byplanprisen i år?

Byplanprisen uddeles hvert år til en kommune, en region eller en organisation, som har gjort en særlig indsats for at fremme gode og smukke bymiljøer og landskaber. Byplanprisen uddeles til planlægning, der er udtryk for nytænkning.

Vil du være med til at bestemme i år? Alle kan sende en indstilling og byplanjuryens medlemmer har også indstillingsret. Juryen har 5 medlemmer udpeget af Akademisk Arkitektforening, Dansk Byplanlaboratorium og Foreningen af Byplanlæggere.

Send dit forslag til Dansk Byplanlaboratorium senest 15. juni kl. 12.00.
Se nærmere om krav og procedurer på www.byplanlab.dk

Hos NIRAS Konsulenterne mener vi, at bæredygtig planlægning kræver:

ET BREDT HOLD AF SPECIALISTER + ET HOLD, DER ER GODE TIL AT ARBEJDE SAMMEN PÅ TVÆRS + ET HOLD MED ET FAGLIGT HØJT AMBITIONSNIVEAU

Vi er 65 konsulenter, der brænder for bæredygtig planlægning og arbejder tæt sammen med 1.200 kolleger hos vores ingeniører.

Vi kan derfor altid stille det rigtige hold ...

www.niraskon.dk